

Elke eerste zondag van de maand gaat deze Nieuwsbrief naar een groot aantal griffiers, adjunct-griffiers en andere medewerkers in en om raadsgriffies.

Doelstelling is om “iets juridisch” dat mij afgelopen maand het meest is opgevallen met de lezers te delen, en er waar mogelijk leermomenten uit te halen.

Dit alles om zoveel mogelijk gemeenteraden support te bieden bij het juridisch optimaliseren van hun besluitvormingsprocessen en andere werkzaamheden.

Thema voor deze Nieuwsbrief is: de voorgedragen wethouder.

Samenstelling gemeentebestuur

In artikel 125 lid 2 Grondwet is te lezen dat er naast de gemeenteraad ook een burgemeester en een college van burgemeester en wethouders in elke gemeente is (lees: moet zijn). Dit wordt herhaald in artikel 6 Gemeentewet.

De werving én selectie van een Kroonbenoemde burgemeester is tot vlak voor de komma uitgewerkt in artikel 61 lid 1 Gemeentewet. Het gedeelte achter de komma is aan de gemeenteraad en de uit de raad te benoemen vertrouwenscommissie.

Van hen wordt verwacht dat zij zich (kan het zijn: strikt) houden aan de Handreiking benoeming c.a. burgemeesters. Dat is een document afkomstig van het ministerie van BZK. Zonder enige wettelijke grondslag, laat dat vooral duidelijk zijn.

Niemand, zelfs de CdK niet, kan de raad verplichten zich aan die handreiking te houden of te conformeren.

Wethouders: hoe dan?

Anders is het voor de wethouders. Niets in de Gemeentewet te lezen over werving en/of selectie van deze beroepsgroep.

Soberheid is troef.

De raad bepaalt het aantal en de raad benoemt. Daarbij moet de raad een ondergrens van 2 wethouders aanhouden. De bovengrens is gerelateerd aan het aantal raadsleden: 20% dan wel 25%. Laatstgenoemd percentage is van toepassing bij de benoeming van een of meer deeltijdwethouders. Die lieden worden in deeltijd betaald en werken meestentijds volledig. Stukje liefdewerk oud papier eigenlijk.

O ja, er moet sinds begin vorig jaar ook nog een Verklaring omtrent het gedrag worden meegenomen. Zonder dat papiertje geen wethouder.

Allen voor één, één voor allen

Belangrijk gegeven is dat het college van B&W zijn werkzaamheden in collegialiteit uitvoert. Als een eenheid dus. Zie dit als een van de belangrijkste staatsrechtelijke pijlers in het decentraal overheidsrecht.

Eenheid vergt betrokkenheid en saamhorigheid.

Noch het geschreven noch het ongeschreven gemeenterecht kent enige waarborg voor de totstandkoming van een op collegialiteit gericht college van burgemeester en wethouders.

Dit heeft onontkoombaar tot gevolg dat er colleges van B&W bestaan die allesbehalve collegiaal opereren. Collegeleden gedogen elkaar in die situaties.

En de raad laat dit, vreemd genoeg, gebeuren. Ik zou menen dat de controlerende rol van de raad zich ook hierover uitstrekt.

Mag ik dat merkwaardig vinden? Ja, dat mag ik!

Onzichtbare machten en krachten

Bij gebrek aan een wettelijk vastgelegde wervings- en selectieproces is het “de politiek” die dit aan zich heeft getrokken. In het tijdperk van het monisme is dit heel misschien uit te leggen.

De invoering van het dualisme in 2002 heeft onder meer tot gevolg gehad dat raad en college zijn ontvlochten: een wethouder is niet langer tevens raadslid.

Dit had de raad aan het denken moeten zetten: als ik als raad benoem, moet ik als raad toch ook een vinger in de pap hebben bij het werven en selecteren van geschikte kandidaten?

De raad heeft het algemeen belang van de gemeente te dienen. Datzelfde algemeen belang is gebaat bij een soepel en collegiaal opererend college van B&W.

Vanuit staatsrechtelijke optiek gezien, is het op zijn minst vreemd dat de raad de werving en selectie van door hem te benoemen wethouders uit handen geeft aan een onzichtbaar en weinig transparant politiek kwartetspel.

Dat spel is pas openbaar vanaf het moment waarop een coalitiepartij en een beoogd wethouder het met elkaar eens zijn. Het heet dan dat partij dan wel fractie X persoon Y voordraagt voor benoeming tot wethouder.

Het hoe en waarom wordt meestal niet vermeld, ook worden vooraf geen gesprekken gevoerd met beoogd college-collega's.

Niettemin moet het vreemd lopen wil die beoogd wethouder uiteindelijk geen wethouder worden.

Instemmende benoeming

Coalitiepartners worden niet betrokken bij maar uitsluitend geïnformeerd over de beoogde wethouder.

Het algemeen gebruikelijke non-interventiebeginsel tussen coalitiepartners verhindert een kritische opstelling ten opzichte van de beoogd wethouder. Met als gevolg dat persoon Y voor hij of zij het weet tot wethouder wordt benoemd en vervolgens beëdigd.

Een beetje wethouder bestaat niet, dus vanaf het allereerste moment is persoon Y voor de volle 100% wethouder. Ook al vond de benoeming in deeltijd plaats.

De portefeuillevindeling is ook rondgebreed in het niet al te transparante proces van werving en selectie. Terwijl de portefeuillevindeling staatsrechtelijk pas tot stand komt in de eerste collegevergadering na benoeming.

Voordracht die geen voordracht is

Het voordragen van een wethouder behoort tot de lokaal-politieke mores. Maar is geen voordracht in de zin van de (Gemeente)wet.

Dat betekent onder meer dat een raadslid dat wordt "voorgedragen" om in dezelfde gemeente tot wethouder wordt benoemd gewoon kan deelnemen aan de schriftelijke stemming in de raadsvergadering.

Artikel 28 lid 4 Gemeentewet is om die reden niet van toepassing. In die bepaling is (vrij vertaald) te lezen dat een raadslid niet aan de stemming mag deelnemen als de keuze door een voordracht is beperkt.

Wat is wijs?

Een raad die "als orgaan" daadwerkelijk grip wil hebben op de werving en selectie van wethouders doet er verstandig aan om zich vanaf het begin van de procedure actief en betrokken op te stellen. En het proces naar zich toe te trekken.

Evenals bij een kroonbenoemde burgemeester zou de raad uit zijn midden een vertrouwenscommissie moeten (willen) instellen. Deze is belast met de beoordeling van kandidaat-wethouders en vervolgens advisering aan de raad over wel of niet benoemen.

Een dergelijke raad is zich bewust van het feit dat een wethouder wordt betaald uit het belastinggeld dat de inwoners van dezelfde gemeente hebben opgebracht. Diezelfde belastingbetaler draait ook op voor het wachtgeld bij voortijdig ontslag van een wethouder.